

JURNAL

PENTRU PESINDIPEA ȘTIINȚELOR ÎN NATURALĂ ȘI EXACTE, ÎN TOATE CLASELE

Pedagogic

BCU Cluj / Central University Library Cluj

de

PROFESOR DOCTOR IULIUS BARASH.

No. 15.

(Anul al patrulea)

București

22 Aprilie, 1859.

Conținutul: Muzica în metală. — Artă tașăciă — Nautilul. — Despre măsuri antiq. — Comunicățiuni științifice mici.

Muzica în metală.

Întâlnim articolul (vezi No. 5), amă vorbită de muzica care făcă muncă; acuma vom vorbi de muzica care o făcă metalale.

Mai totu știm că ștetele șnora metalale, mai că seamă ațelor prețioase, ce se pomesă ară și arșintă, este foarte melodiosă și plăcută pentru marea oamenă; mai plăcută de cătă ori-ce muzică; dară puțină oamenă știă, că metalale sîntă în stare să scoată o adevărată muzică. Despre ațeastă muzică cărioasă, vom vorbi acuma.

Fie-care căvărșă știe că, căndă pînă cătă ferșingă de arșintă între cătăci peci de ferș, și căndă se alină ațeste doză metalale, încetă să cănte; ațeckă șkotă șnă ștetele care sea-

măntă că căntekăle albinelor. Ațeastă deskoperire s'a făcătă înainte că 50 de ani de către șnă țermană D. Schvartz. Dinsă a tonită arșintă întro țigă și vîndă a'leș ruci căvîndă, a vîrsată arșintă tonită pe șnă nikovală de ferș pece; dară îndată, că mirare a arșită că ease din arșintă nimate ștetele muzicale și melodioase care seamăntă că căntekă șnă organ. Dară ațeastă deskoperire s'ară fi făcătă în țimșăle nostru care căntă în mesăle mișkătoare prezintă șnă șnipită, nepewită că a fi zisă atșnăci că și în arșintăle tonită pezidă șnă șnipită d'șn țelebră muzicanță; dară atșnăci, lămea era mai prozaiță, mai puțin amatoare de șnipită și șprenatșrală și ama a devinată cășza fizică a ațestă fenomenă.

Doz-zeci mi chinii de ani mai pe zrmz, zn angliez aname *D. Arthur Trevelyan* a amestekati k'o vargz de ferz, zmoala tonitz mi pe zrmz. prin intimplare, pwindz avestz ferz inkzaziti tare pe o bzkatz de plazmbz, a azziti emindz o stirapare estrapordinarz mi tare; la inchenstz 'm'a imazinalz kz este stirapare d'azstozz a vr'znzi neporocitz atakatz de xozzi; darz pe zrmz s'a inkpedingatz kz asta nz era stirapare de omz, ci znz glazs foarte askzuitz skosz d'avesiz ferz inkzaziti tare mi nzs pe plazmbalz pचे.

Bzinzdz aceasta, *D. Trevelyan* imprezntz kz *D. Dr. Reid* inchenz sz fakz esperimente kz mai mxate metale mi atznzi s'a arzatiz kz toate metalele az znz talentz mxikalz; insz fie-kare kintz aliz-felz (ka mi diferidz aktorzi in opera) mi aveastz diferindz depinde pe d'o parte de natzra metalozozz mi pe d'alz parte de societatea in kare se aflz, adekz kz kare alte metale sintz in kontaktz.

Profesozlaz *Faraday*, челз mai vestiz fizikz din Angliea, a zrmatz pe zrmz k'o mare esakitate zerchetzriale fizice despre mxika metalozozz, a mi datz lekziuni pzblize pentrz znz pzbliz mare despre avestz oziktz (kzci in Angliea az oamenii oziciz a se interesa mxalz pentrz deskoperizi nozi mi interesante in sfera stiinzozozz natzrale mi esakte.)

Faraday a esplikatz kaza emipei avestozz sznete. Adekz, kindz znz metalz foarte kaldz sz inilneste k'znz aliz metalz pचे, atznzi челз kaldz komznikz repede kzdzra челz pचे mi челз pचे komznikz repede pzчeala челz kaldz (kzci metalele sintz kondzktori bzni pentrz kzdzrz saz pzчealz.) Aveastz komznikazione amikalz de kzdzrz, kare la noi oamenii sz fache

kz felzrimii de vorbe, de imbrzdzisztri mi de szrstzri, la metale se fache akomparnat (insozitz) de sznetile mxikalze. Aveastz mxikz a metalozozz, kontinze nlnz kindz metalele 'mi az komznikatz znziz alizia kzdzriale loz pचेpचे. Earna, kindz arde kzrbzni in sobz, poate ozicine sz'mi prokzre o asemenea mxikz gratisz. E destalz ka sz pzie pe znz ferz pचे, klestеле de alamz galbenz kz kare inbipleste fokz ka sz arz mai bine; kindz klestеле sintz tare inkzazite, va azzi o mxikz foarte kxpioasz. Darz nz nzmaz diferite metale, ci mi znz singzrz felz de metalz prodzche mxika, kindz nzenisz o bzkatz inkzaziti pe o bzkatz pचे; ama fache ardzintz kald nzs neste ardzintz pचे, saz aramz pe aramz; darz aveste esperimente zerz mai mxate esakitate.

Eatz znzle povzdziri kzmz 'mi poate prokzra ozicine o asemenea mxikz. Sz iea czine-va klestеле de metalz de la sobz mi sz pzie kzplizalz szz pचे pe masa, pe kindz kzplizalz szz челз kaldz, sz'alz pzie pe o bzkatz de plazmbz kare insz trevze sz fie kitz sz poate de dreantz (plane); atznzi indatz sz va azzi ninte sznete intokmaz ka kindz czine-va sz przzteute a kinta o arie mxikalz. Dakz va apzsa czine-va k'znz akz pe plazmbz, sznetalz va fi mai limpede mi mai inalz; kz bitz apasz mai mxalz, kz aliz sznetalz devine mai inalz mi astz-felz 'mi va nztea prodzche prin aveste esperimente simple, o „*sepatz mxikalz*“ (kzmz zikz akzmz la noi tradzkindz kzvintziz: *soirée musicale*) fzrz antre, fzrz ostenealz mi fzrz trevzindz d'aplazdare; kzci metalele sintz artisti foarte modesti, nz zerz nici znz felz d'aplazdare.—

Apta tabachiei. *)

I. Istopiea avestei apte.

Przetzindenea znz omzaz a intrevzindatz pelea d'animalze pentrz a akoperi kz dznsele korpzlaz szz, era siliz sz le przpazeze mai painte; kzci nzmaz printz'aveastz operaziune, peile sintz pzstzate ka sz nz se imnzprezaskz mi totz d'o datz devine mi impermeabil (nepzrznz-ztoare) pentrz zmezealz; apoi se fakz mi mai

moi, mai elastice mi mai plzkte de portatz. Aveastz trevzindz a przpara peile astz-felz ka

*) NOTZ. Trartzmz akzmz despre tavanie, fidelziz promizsionci noastre d'a vorzi din kindz in kindz mi despre znzle ramzri az indzstriei komzne mi impoztante, mai kz seamz azele kare sintz inlz'o relaziune intimz kz agrizkztraz mi kreztezea bitelozz.

porii lorş s'z se mîkşreze, ka pelea s'z devie mai deas'z şî totş d'o dat'z mai elastik'z; ačeas't'z trevşîng'z a n'şkocîţ'z apta tabacîeî. Apta tabacîeî are (ka opî şî apt'z saş ind'stpie) istoriea ei kare arat'z desvoltarea grad'al'z ačeştei arte, potrivîţ'z k'z desvoltarea grad'al'z a şupîţ'z şî zman kare k'z't'z din 4e în 4e şure a îm'v'şn'z't'z'şî mîzloačelo sale şî d'a perfekcionatoale op'şrîe sale ind'stpiale kare sînt'z tot'z d'aşna şnş eko fidel'z alş grad'al'z civîlizaçîoneî şnşî pop'al'z.

Înçen't'al'z istorieî tabacîeî, koinçide k'z înçen't'al'z istoriea civîlizaçîoneî zmane. Čelo d'întîi'z îm'şr'ek'ş'mîng'şî, om'al'z le a l'şat'z de la reg'n'al'z animal'al'z; k'zçî a çer'şî o înt'elîçenç'z mai şşperioar'z şî mai k'alîvat'z d'a fače çes't'şpî de şînz'z, de materîi l'şate din reg'n'al'z veçet'al'z (kînep'z, îñş) de kîţ'z a'şîi akoperî korp'ş k'o pele d'anîmal'al'z. Čel d'întîi oamenî, eraş vîñ't'opî. Ei omopîr'z animalo şî s'z n'ştrîr'z de karnea lorş; darş îndat'z aş v'z'z't'z k'z pelea animal'al'z e prea tare şî n'z e v'şn'z de mînkare; de ačeea s'aş obîçnîţ'z a şîp'şî pelea animal'elorş omopîte; eat'z k'z din şîno aş deskonperîţ'z nişte materîe k'z kare aş n'şl'şî s'z akopere korp'al'z lor n'ştrînd'ş'al'z de ploî şî şpîç'z. Darş k'şrînd'ş aş v'z'z't'z k'z n'z e prea pl'şk't'z d'a porta pe pelea goal'z, o pele d'anîmal'al'z, nearg'şîţ'z; de ačeea, çel'z d'întîi'z mîzlok'z 4e aş întrevşîngat'z era d'a şp'ço pelea k'z gr'şsîme şure a o fače mai moale; asemenea obîçieî l'aş şî Indîenîi s'z l'şatîçî d'a k'şm'ş în Amerîka. Adek'z d'şne 4e aş şîp'şîţ'z pelea, o p'şne în ap'z de şîr'z, o k'şr'şç'z, o şp'mînt'z, ne şp'm'z o şşk'z şî o şnğ'z k'z gr'şsîmea de k'şepî de çer'ş'z; d'şne ačeas't'z operaçîone o alîr'n'z în şm'ş ka s'z n'z se mai şpîçe mai m'şl'z. Darş pop'al'îi kare lok'şes'k'z în çp'şrîe polare, şnğ'z şî ak'şm'ş pelea animal'elorş k'z gr'şsîmea l'şat'z din kap'al'z neşîlorş kare se n'şmeşte *tranş*. La îns'zla Islanda, p'şn'ş pelea în zep'ş de lante şî pe şp'm'z taie fikats'l'z şp'ş'z neşîl'z graşî şî şnğ'z pelea k'z gr'şsîmea ačeştop'ş fikaçî. În Groelanda aş p'şçîn'ş zep'ş de lante, de ačeea întrevşîng'eş'z akolo şp'şna (şdş) de om'ş în lok'al'z zep'al'z de lante aş anîmal'elorş (eat'z şnş şm'ş'ş foapte bizare!)

Kal'maçîi, şp'şes'k'z pelea, pe şp'm'z o şp'ek'z pe partea k'şrnei, k'z lante. Alçîi arg'şes'k'z

pelea k'z t'şp'şe şî neat'z ak'ş; alçîi, k'z şare. Mai t'şp'şî aş înçen't'ş oamenîi a întrevşîng'z koaşa de stejar'ş pent'ş arg'şeala peilorş. Se zîçe k'z ačeas't'z metod'z s'a întrevşîngat'z pent'ş întîia oap'z în Spanîa. Darş în R'ssiea şnde k'şes'k'z m'şl'çî mesteak'şnî, arg'şes'k'z şî ak'şm'ş k'z koaşa de şalçie şî de anîñş, pe şp'm'z o şnğ'z k'z şnt'ş de mesteak'şn'ş. D'între ačeşte dif'erîte mod'şpî de arg'şeal'z, s'a format'z pe şp'm'z t'reî metode de tabaçîi dîstîk'te; adek'z metoda r'şseas'k'z saş şp'ep'araçîonea pel'lor n'şmîte *ocşate*; arg'şeala peilorş k'z koaşa de stejar'ş şî arg'şeala peilorş k'z şare şî neat'z ak'ş, ačeas't'z metod'z s'z n'şmeşte şî arg'şeala alb'z. Sko'p'al'z t'şşp'ora ačeştop'ş metode, este d'a despoia pelea de p'şî şî a înt'şpî çes't'şp'ra lorş ka s'z devie mai îm'şermeabile pent'ş zmezeal'z.

Darş aîçî vedem'ş, ka şî p'şetşînd'nea, k'z îndat'z 4e om'al'z a îndest'al'z o t'revşîng'z şp'çen't'z, k'z't'z s'o perfekçîoneze aşt'z-fel'ş în kîţ'z s'z k'şmbîne çel'z şp'm'ş'ş k'z çel'z şol'şîtop'ş; de ačeea vedem'ş k'z şî Indîenîi şî Eskîmos'ş, v'şp'şes'k'z pelea lorş k'z fel'şp'mî de kolopî şî v'şp'şele, mai k'z se t'z le akopere k'z şîm'ş saş şp'mî v'şp'şîçî roşîi şî galbenî m'şl'çî din pelea porç'al'z k'z şîm'ş. Şnş grad'ş mai mare de perfekçîone a tabacîeî, s'a ar'ştat'z k'z n'şkocîçiea pel'ş t'şp'çeş'tî n'şmîte *Saftian'ş*.

Ačeş't'z n'şme şp'ovîne din oraş'al'z Safî în çara Maroko şnde s'a l'şkrat'z întîi'z ačeas't'z pele. Darş Françezîi n'şmes'k'z ačeas't'z pele şî k'z n'şmîpea de „Maroquin“ tot'ş şînd'ş k'z şp'ovîne din Maroko. Tot'ş şnş fel'ş de Saftian'ş este şî pelea n'şmîţ'z *Kopdsan'ş*, şînd'ş k'z şp'ovîne din *Kopdsa* în Spanîa. L'şk'şapea de Saftian'ş este k'şnosk'ş't'z în Françia de la an'al'z 1730, şp'mî Minist'ş'al'z Marineî *Maurepas* kare a t'şmîş'ş a t'şnçî dînadîns'ş pe çîr'şp'al'z *Turtechol* la opîent'ş ka s'z şt'şdieze ačeş't'z mod'ş d'arg'şeala peilorş. Ak'şm'ş, çele mai şp'm'oase marokîns'pî s'z fak'z în Françia, adek'z la oraş'al'z *Choisy*. În an'al'z 1766, a fost'ş întp'od'ş't'z ačeas't'z ind'stpie şî la London'ş şp'm't'z'n'ş armenîan'ş ne'şç'ş't'şp'ş'al'z de kaî an'şme *Philippo* kare a m'şp'ş dînadîns'ş la opîent'ş şure a şt'şdîa fačepea Saftian'al'z. Čel'z d'întîi'z elev'ş alş ačeş't'ş armen'ş era în London'ş şnş çîzmar'ş çerman'ş kare, pe şp'm'z, a aşeçat'z o fab'şk'z de Saftian'ş lîng'z

London, însă avîndă grijă ca să nu afle ni-
minea sekretulă lui. În anul 1784, I. R. For-
ster, vesitulă товарушă lui Cook în călătorie
săle împredăruță pămîntului, a pבליקאטֿ זנֿ
oș în kare a arătat în pבליקֿ, sekretulă fa-
cerei Saftianului; d'atunci datează fabricaținea
acestui artikulă în Anglia ca și în Germania.

În țările tartariçe totă în orient, există
zנֿ altă modă d'argșeală în lokulă Saftianului;
aceste nei tartariçe se numeskă *Chagrin*: s
prepareză numai de pele de cai și de țigari
și mai kă seamă din partea spințrei a peleii.
Această preparațione se face în modulă zנֿ-
toră. Taie această pelă în bucăți semilunare,
le kărăde de mărțrie și de per, le moaie
și le întinde pe niște kădre, pe zנֿ le în-
doște, le zנֿ pe jos, presară asșpra loră
sămînda plantei *Chenopodium album* le kălkă
kă nișoare, le zנֿ le potează, pe zנֿ iară
le pune în apă ca să se zנֿ și toarنֿ pe
dînsule apa sărăt (saramur) le skoate și le
zנֿse pe verde, să albăstră, să roșă să
negră. Kindă peleă e gală, are o înțiușare
foarte frumoză pară este akoperită kă niște
înălțuri.

Astă-felă, artea tabaciiei a kătată a face
felșimi de produse artistice, solide să fr-
moase d'o pele ordinară. Amă zisă mai zנֿ
kă tabaciia să împarte în trei metode: zנֿ
kărpindă kă koaja de stejară; asta prodăo pele
de talnă groasă de pele de boș și de bivolă,
pele d'asșpra de čizmă lăkrată de pele de vi-
celă, argșeala peiloră de poră pentru șale
de călăreți; argșeala peiloră de vaxă și de
kai pentru talnă zנֿ; argșeala peiloră de
oi și de capre pentru tănșii, însă aceste dne
zנֿ artikulă să lăkrează kă koaja de salcie
dară nu de stejară. Lăkparea Saftianului ori-
entală și a zנֿloră rșeni, sîntă doz ramuri
distinkte în această metodă.

Metoda a doa este argșeala ală, făkă
kă peatră akră și sare; această argșeală pro-
dăo o pele mai desă în koloare; de aceea
astă metodă se zנֿ argșeală ală. Această
tabaciie lăkrează peile zנֿ de
boi, vaci, vici, kai, capre, oi și de miei.

Metoda a treia este argșeala galbenă kare
prodăo numai nei galbene, avîndă o înțiușare
ca katefoa; această tabaciie lăkrează numai kă
nei kare sîntă prea zנֿ pentru metoda de
intiișă și prea groasă pentru metoda a doa; a-
deă lăkrează nei de cherbă, de dame, de
kapra-roșie și d'ate animale kare se prindă

prin vinată. Această metodă să deosebente de
cele precedente fiindă kă aici să lăkrează nei
kă zנֿ-de-lemnă să tranșă (grșime) de peste.

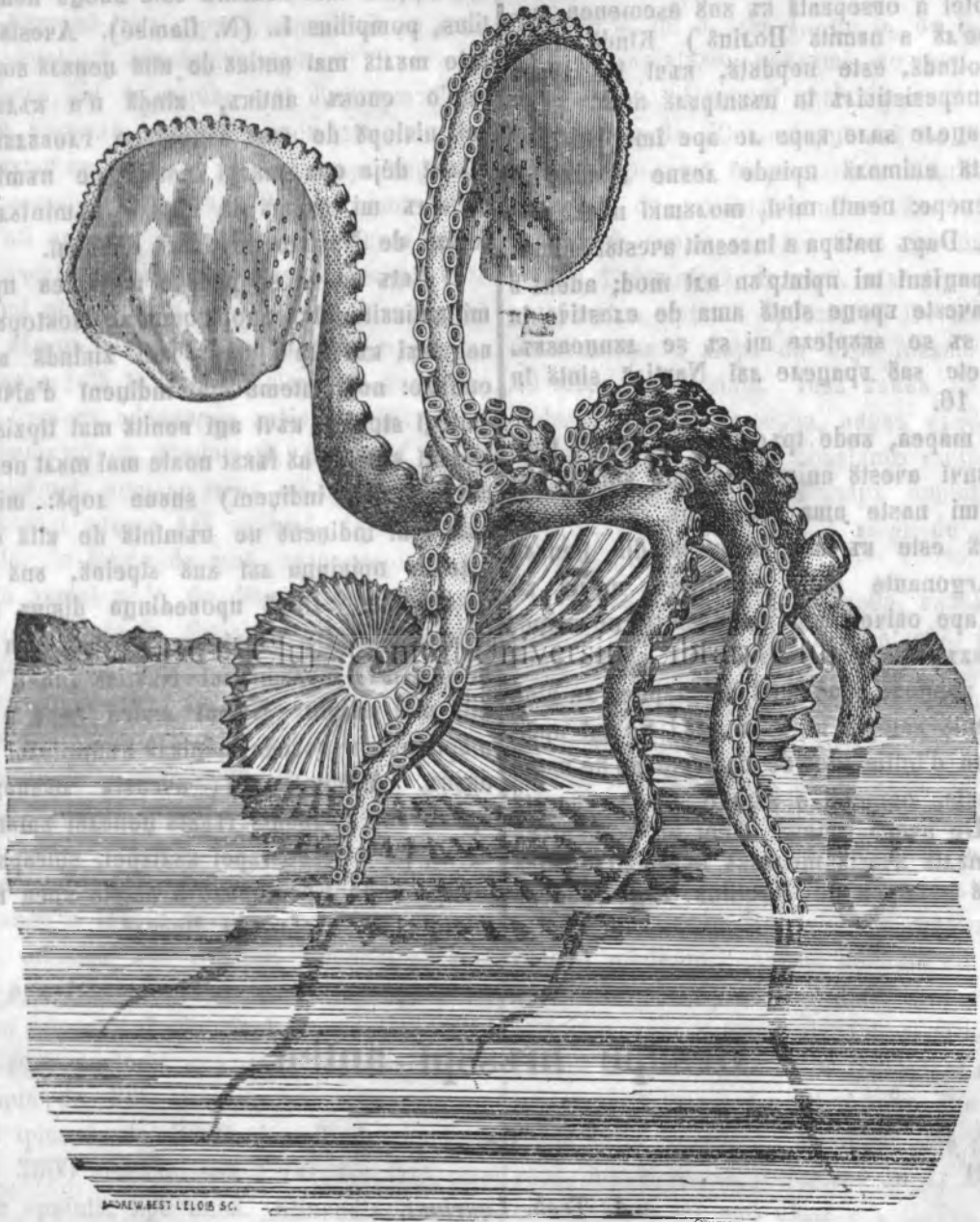
Este încă și o a patra metodă de argș-
seală, însă kare nu este așa de impoantă
în indștrie ca cele precedente. Asta este pro-
dăkținea parșamentului (Perchemin). Pe kindă
prin cele d'intiișă metode, omăș îngrijeste prin
trezningele korporale ale esinției sale; prin-
tr'astă dăne zנֿ metodă, apta tabaciiei a
îngrijită pentru trezningele sniritului ale omă-
tului; kăci parșamentul să întrezingeară nu
mai pentru skrierea diploameloră, xrisoave-
loră și altoră dokșmente prețioase kare tre-
ze să stea multă timpă și să nu se strice, ca
dokșmentele skrise pe zנֿ. Dară nainte
deskonopiei tipografiei, mai toate kărdile să
skriea pe parșamentă. Parșamentul a zנֿ
atunci rolulă zנֿ d'akșă. Despre zנֿ
țirea parșamentului, să zice cele zנֿ:
reșelă *Ptolomeus II* din Egiptă i'a pבליקֿ rșă
kă reșele *Eumenes* în orașul Pergamos în
Partia (Asia mikă) va să făkă și oă în Per-
gamos niște bibliotece mari, kămă lo a făkă
Ptolomeș în Egiptă; kăci pentru ačostă reșe
Egiptiană (ca și pentru zנֿ bogăci kארă akșă)
zנֿerea biblioteciloră în kasele loră nu provino
de vrăză interesă pentru zנֿ să literatură,
ci numai prin vanitatea loră. Așa dară, a pב-
rșă rșă lui Ptolomeș kă Eumene 'a imitată;
de aceea a proklamă o lege kă nu e permisă
a esporta din țară foile din plante Paniposă,
singura materie pe kare să skriea kărdi atnăci.
Dară proverbulă kă nevoca este zנֿ zנֿ
zנֿ, s'a adeverită și atnăci, în anul 200
nainte de Xristosă, în Pergamosă. Kăci Eumene
numai avîndă paniposă și totă vrîndă akșă încă
mai multă a face bibliotece, în nekassă riva-
lă să, a făkă zנֿ rșnișă zנֿ zנֿ
deskonopi o altă materie de skrișă ca să numai
aișă trezningă de paniposă de Egiptă și atnăci
s'a zנֿ în orașul Pergamosă metoda d'a
face de pele d'animale ține lăkrate kă tibi-
șiră, o materie bună și foarte dșrabilă pe
kare să skrie. Această materie noș a și
priimită zנֿ orașului zנֿ s'a zנֿ,
adeă zנֿ de parșamentă. Sîntemă dator
parșamentului mare rekșnoutingă; kăci făr
dînsul, o multime de skriepi filosofice, lite-
rare și dokșmente istorice de timpurile an-
tice klasice și de sekșele de nizlokă, kare le
posedămă akșă, ară fi fostă perdute pentru noi.

(Ba zנֿ)

Nautilulă.

Еатъ лекторъле знѣ animală d'знѣ estepiopă | лѣскѣ (скоичі) динте ачелеа але кърора кase
foarte vizарѣ. | este d'o сингърѣ бѣкатѣ (молзшкі змивалве).

Nautilă (Nautilus) este знѣ felă de мо- | Конха саѣ чеаста ачестѣ animală este într'o

Молзкѣлă Nautilul саѣ вѣламѣ (Nautilus argo.)

formă spirală, apoi pe dențantă este despăr- | чилндрѣ нѣмитѣ Sifon treче prin toate ачесте
țită prin mai multe despărțiri саѣ камері, însă | челеа де ла о кърѣtie а casei пінѣ ла чеа-
fie-каре авіндѣ о газрѣ. În нѣнтрѣлă, ачестѣ | Корнѣлă animalăлѣ каре се џине în нѣмита
касѣ лѣчеште ка сидѣлă. Înтр'o касѣ poate | касѣ, este potândѣ, inkisѣ într'знѣ sakѣ мѣскѣ-
să se аfle 30 саѣ 40 челеа саѣ камере. Знѣ | лосѣ каре н'аре алѣ газрѣ де китѣ ачееа а

каналлăи каре мерце афаръ. Импрецирлă гъреї сале аре о мълциме де браце, кь килъ о брацъ се афлъ маї департе де гъръ, кь алтлă este маї лънгъ. Даръ ин гъръ сь vede ла ачестлă animală знл чіокл кьriosл. Пе браце аре нште инфлърпї potъnde ка вintъселе кь каре сь лпеште де обіекте каре ле прінде шї ле стрпнче таре. Деја Aristotel а обсерватл кь знл asemenea молъскл (каре'лă а ншмитл Полпнл) Кіндл апъкт знл омл нотіндл, este пердхлл, кьчї лл траце к'о форпъ пересистивлз ин пъвнтрлл апей.

Кь брацеле сале каре ле аре импрецирлă гъреї, ачестлă animală прінде лесне прادا са, адекъ ин ценере: пеншї мичї, молъшкї мичї, рачї мичї ш. ч. л. Даръ натра а инлеснит ачестлă animal ачесте операцишнї шї прінтр'ън алт мод; адекъ а фьктл кь ачесте браце сінтл аша де еластиче ин килъ poate сь се скъртезе шї сь се лънцееаскъ. Ачесте депете саъ брацеле лл Настилл сінтл ин ншмърл де 16.

Кіндл мареа, хнде тръеште Настиллл, este адінкъ, атънчї ачестлă animală scoate канълл ллї дин конхъ шї паште аша песте апъ. Знл лъкръ маї кьriosл este кь знл молъскл дин ценълл Nautilū (Argonaute каре сеамънъ мълтл кь Настиллл), аре обічеїл кь, кіндл хмълъ пе маре, интревзінцеезъ брацеле сале дрентл кїртъ даръ пе аміндоъ брацеле каре сінтл маї ларце, ле цїне ин сьсш дрентл катарл кь вълъ сьл! Се шї претінде кь чеа д'інтїа ідее де navigaціone пе маре интр'о корабїе, оаменї а афлат'о де ла ачестл молъскл. Де ачееа, поецїл еленї шї романї аъ челебратл мълтл ачестл молъскл ин поезїїле лорл шї її а датл ншїреа де Nautilus argo (адекъ vislаmш).

Ачестлă animală е комънл ин мареа Індїеї, хрде тръеште ин чете марї. Аколо ллл прінде оаменї, мънїнкл карнеа ллї шї интревзінцеезъ деаста (конха) ллї нентръ фелърпїмї де обіекте де арте шї индъстпїе.

Д'интре шанте саъ онтл спече де Настилл че есїстъ, чеа маї комънъ este спеча ншмитъ Nautilus, pompilius L. (N. flambé). Ачестлă animală este мълтл маї антїкл де килъ ценълл хманл; кьчї интр'о епокъ антїкл, кіндл п'а кьлкалл инкъ знл пїчїорл де омл сьпрафаца глобъллї пострл, атънчї деја ера мълцї настїлї пе пъмїнтл; кьчї се афлъ шї акъмл ин сїнълл пъмїнтъллї мълте fosїле де Nastїле де тїмпл д'атънчї.

Еатъ ла че се редъче мїндпїеа прїорїтцїеї шї антїкїтцїеї а хнорл оаменї. Докторъле, кіндл веї азї кь интр'о царъ знїл зїкїндл алтора кь емфазе: нот сїнтемл маї индїенї д'аїчї шї вої сїнтегї стреїнї, кьчї ацї венїтл маї тїрзїл, (де шї ачешї стреїнї аъ фьктл poate маї мълтл нентръ царъ де килъ знїї индїенї) спъне лорл: шї Настлл este маї индїенл пе пъмїнтл де килъ омъ каре este ин прївїнга ллї знл стреїнл, знл венетлкл пе пъмїнтл. Даръ проведїнга дївїнъ п'а врлїл прїнтр'ачеаста а еспатпїеа пе омл дин пъмїнтл ин фолоселл молъшкъллї Настїлл сїїндл кь а венїтл маї паште. Ншмаї ачееа каре а лъкратл, мерпїеазъ а поседа снацїлл пъмїнтъллї каре 'лл окъпъ. Алтмїнтреlea, ачеастъ окънацїоне ле прл фї знл недрентл фьктл ценъллї хманл, о їм-педекаре а десволътреї кьлтреї, сїнгърлл skонл нентръ каре Креаторлл а пъстл креа пъмїнтълл шї тотл че се афлъ пе дїнсълл.

Despre мърспї антїчї.

De

A. Treb. Lauriani.

B. (Ърмае.)

V. Дъпъ їмълцїреа чеа маре а арцїн-тъллї каре кьрцеа дин тоатъ лъмеа ин Італіа, шї дъпъ редъчереа assарїллї ла о монетъ аша де мїкъ, їнчетъ де а се маї фаче компътълл ин assарї, шї їнченл а се компъта дъпъ sестерпї.

Ншмаї ин лецї маї сїгъра нштеле де assї. Лецеа челорл XII табле дїктъ педеауса де 25 assї нентръ о їндїспїе: Si injuriam alteri faxit, viginti quinque aeris poena sunt.

A. Целлїл не спъне, кь дъпъ че се ре-

dăsesse assariulă la $\frac{1}{2}$ de зницъ, знѣ desfr-
nată de țигне aristokrată, Λαχίς Νεραχίѣ, лѣ
пре сервѣлă сѣѣ кѣ sine кѣ пѣнга пѣлнѣ de as-
sari, импѣрѣіа пѣлме дѣпѣ пѣлѣчере лѣ оаменѣ
пре карѣ ꙗ инѣлнѣіа, шѣ striga кѣлре сервѣ, сѣ
лѣ нѣмѣре кѣте 25 de assari. Лѣѣа се фѣкѣссе
firmente кѣндѣ assariulă ера де зпѣ лѣврѣ, шѣ
попорѣлă romană инкѣ sarakă; акѣмѣ ліѣѣра лѣѣи
servia de pretestă вѣлѣstemăѣлорѣ.

Жѣрѣмѣіи din timpѣрѣіе маѣ din зрѣмѣ, in-
trodăsesse вѣрвѣлѣ sesterѣи зндѣ sta in лѣѣи
assi, пре кѣрѣмѣ се вѣде лѣ Пѣлѣлă, кѣре вѣрвѣндѣ
despre аѣеаши лѣѣе, зѣѣе: Qui injuriam alteri
facit, viginti quinque sestertiorum poenam subit.
Кѣ тоаѣ аѣестѣа sѣmma нѣ консѣна пѣлтрѣ тоаѣ
епѣхѣлѣ шѣ пѣлтрѣ вѣрѣ-ѣе sesterѣи. Маѣстраѣи
ѣеѣ вѣкѣ аѣларѣ маѣ кѣ калѣе а дѣкта премѣелѣ
шѣ пѣденсѣлѣ тоѣ in араѣмѣ, кѣарѣ шѣ дѣпѣ ре-
дѣкѣѣіѣне, инсѣ кѣ адаѣѣѣѣѣа aeris gravis.

Кѣ immăлѣѣіѣѣа арѣнтѣлăѣ, пре кѣрѣмѣ се сѣі
преѣлă араѣеѣ, аша се сѣіѣрѣ шѣ преѣѣрѣіе лѣ-
крѣрѣлорѣ, маѣ аѣессѣ аѣѣ грѣлăѣ. Пре timpѣлă
лăѣ Полѣвѣѣ, in Italia de sѣsѣ, пѣлрѣнтарѣлă de
грѣѣ kosta нѣмаѣ а $\frac{1}{3}$ de dinariѣ, пре timpѣлă
лăѣ Чѣѣерѣно kosta in Sicilia 1 $\frac{1}{2}$, 2, шѣ 3
denariѣ. Дарѣ аѣѣи пре лѣпѣгѣ dѣференѣа timpѣлăѣ
тревѣѣ сѣ маѣ консѣдерѣмѣ, кѣ Italia de sѣsѣ
ера о ѣеарѣѣ грѣкѣіѣѣѣрѣ, шѣ аѣеа вѣнѣ пѣѣіѣнѣ,
еарѣ Sicilia аѣеа аѣѣндѣнѣѣ de арѣнтѣ; аѣарѣ
de аѣестѣа Полѣвѣѣ инкѣ вѣрвѣшеѣ de о аѣѣн-
дѣнѣѣ de вѣкѣте еstraordinarѣ in Italia de sѣsѣ
пре аѣеѣе timpѣрѣі. Инсѣ кѣ тоаѣ аѣестѣа, dis-
пропорѣѣіѣѣа е foapte mare.

Пре timpѣлă лăѣ Полѣвѣѣ, stipendiulă знѣі
militariѣ ера 10 denariѣ пре лѣнѣ, 120 пре annѣ,
kari фѣѣеа апроаѣе 1 $\frac{1}{2}$ лѣврѣ de арѣнтѣ. Sti-
pendiulă знѣі dѣкѣторѣіѣ ера de 240 denariѣ, аѣѣ
знѣі кѣларѣіѣ de 360 denariѣ, шѣ prin зрѣmare
аѣѣ знѣі тѣвѣзнѣ de 3600 denariѣ de арѣнтѣ,
kari fakă 3600 вѣѣенарѣі саѣ 1200 florinѣі аѣ-
striariѣ de арѣнтѣ, пре annѣ. Stipendiulă аѣестѣа
introdăssă de Scinioni, remase de нормѣ пѣлнѣ
пре timpѣлă лăѣ Іѣлѣѣ Chesape.

VI. Пре кѣрѣмѣ арѣнтѣлăѣ ера парѣ лѣ інѣ-
пѣлăѣ рѣпѣлăѣѣеѣі romane, аша азрѣлă ера инкѣ
шѣ маѣ парѣ, шѣ тѣѣеа нѣмаѣ de марѣѣ, еарѣ
нѣ de monetă. In еpariulă statulăі се пѣстра
пѣѣіѣнѣ кѣнтѣіѣѣ de азрѣ шѣ de арѣнтѣ кѣрѣдѣ,

пре кѣрѣмѣ не спѣне Bapone *), пѣлтрѣ тѣѣѣіѣѣѣе
estraordinare, кѣре се кѣлѣѣѣѣѣа, инсѣ нѣ тѣѣѣеа
de вѣнѣ. Monete de азрѣ аѣ інѣпѣлăѣ Romaniѣ
се вѣлѣ нѣмаѣ лѣ аѣпѣлă Romei 547, аѣекѣ 62
de anni дѣпѣ ѣе інѣпѣлăѣсерѣ а вѣте рѣгѣлăѣ мо-
netă de арѣнтѣ, пре кѣрѣмѣ не спѣне Пѣлѣіѣ **).
Monetele de азрѣ ѣеѣе dintăіѣіѣі fѣрѣ de 1 skrip-
tăлă, de 2, de 3, de 4, de 5, de 6, de 7, de
8, de 9 skriptăѣѣ, пре кѣрѣмѣ се маѣ аѣлѣ инкѣ
essemplare. Преѣлăѣ знѣі skriptăлă de азрѣ лѣ
інѣпѣлăѣ, фѣ de 20 sesterѣи саѣ de 5 denariѣ de
арѣнтѣ, пре кѣрѣмѣ мѣлѣлѣрѣшеѣте Пѣлѣіѣ. Деѣі дѣкѣ
denariulă de арѣнтѣ фѣ атѣнѣі de $\frac{1}{72}$ de лѣврѣ,
саѣ de 4 skriptăѣѣ, шѣ дѣкѣ се de 5 denariѣ
пѣлтрѣ 1 skriptăлă de азрѣ, аѣнѣі рапѣртăлă аз-
рѣлăѣ кѣлѣрѣ арѣнтѣ тѣѣѣіа сѣ фѣе ка 1: 20, а-
ѣекѣ пѣлтрѣ 1 лѣврѣ de азрѣ тѣѣѣіа сѣ се deа
20 лѣvre de арѣнтѣ. Инсѣ кѣндѣ denariulă се
pedăsse лѣ $\frac{1}{84}$ de лѣврѣ, аѣекѣ кѣндѣ лѣѣѣ for-
ma кѣре аѣоѣ рѣмѣсе konstante sѣntă рѣпѣлăѣѣѣ,
аѣнѣі рапѣртăлă азрѣлăѣ кѣлѣрѣ арѣнтѣ desѣіѣсе
ла 1: 17, аѣекѣ пѣлтрѣ 1 лѣврѣ de азрѣ се deа
17 лѣvre de арѣнтѣ.

Immăлѣіѣндѣ-се дѣпѣ аѣеѣа, азрѣлă prin вѣк-
торѣіѣѣ ѣеѣе marѣі Romaniloră, і се мѣкѣ-
шѣрѣ преѣлăѣ, шѣ пѣлтрѣ 1 skriptăлă de азрѣ се
dedeрѣ нѣмаѣ 4 denariѣ de арѣнтѣ, пре кѣрѣмѣ не
спѣне assemine Пѣлѣіѣ, prin зрѣmare рапѣртăлă
азрѣлăѣ кѣлѣрѣ арѣнтѣ, скѣѣѣ sѣntă 1: 14.

Кѣ пѣѣіѣнѣ маѣ înainte de епѣха лăѣ Іѣлѣѣ
Chesape, се introdăsse аѣѣ sistemѣ in fabrikarea
moneteloră de азрѣ, шѣ din 1 лѣврѣ de азрѣ се
вѣлѣлѣ 40 denariѣ de азрѣ, in мѣлѣіѣ de 2 $\frac{1}{3}$
galăini modѣrni. Аѣестѣ denariѣ de азрѣ се deа
пѣлтрѣ 25 denariѣ de арѣнтѣ, саѣ пѣлтрѣ 100
sesterѣи; prin зрѣmare лѣѣѣа de азрѣ пѣлтрѣ 1000
denariѣ саѣ 4000 sesterѣи. Рапѣртăлă азрѣлăѣ кѣ-
лѣрѣ арѣнтѣ ера аша дарѣ апроаѣе ка 1: 12.
Sѣntă Іѣлѣѣ Chesape се immăлѣі аша de tapѣ аз-
рѣлă, инкѣлăѣ скѣѣѣ рапѣртăлă лѣ 1: 10, вѣ инкѣ
шѣ лѣ 1: 9, шѣ маѣ ѣіѣсѣ.

*) Nam lateres argentei atque aurei primum conflati atque in
aerarium couditi. Varro.

**) Aureus munus post annum LXII percussus est, quam ar-
genteus, ita, ut scriptulum valeret sestertiis vicenes.— Post
haec placuit X (denarios) XL signari ex auri libris: paulla
timque principes imminuere pondus; minutissime Nero ad
XLV. Plinius hist. nat. XXXIII. 13.

Suetoniŭ ne spune cѣ Іхліѣ Cesare stpinse atѣta азрѣ, ѣнкѣтѣ вѣкхросѣ vindea либра pentрѣ 3000 sesterѣѣ saѣ 750 denariѣ de арѣintѣ *). Atѣтѣ de ѣiosѣ нѣ se mai pomeneŷte ѣn istoria Ехронеѣ сѣ fie скѣзѣтѣ азрѣлѣ ѣn преѣѣлѣ сѣѣ. Darѣ ѣn че епохѣ se ѣntѣмплѣ ачeastѣ скѣdere а преѣѣлѣ азрѣлѣ? Пре ѣмпѣлѣ кѣндѣ арѣintѣ лѣлѣ era ѣнкѣ ѣn ѣи mai mare авѣndanѣѣ. Ачeasta este епоха кѣндѣ авerea Romanilorѣ se svia ла svimme kari se парѣ fabѣloase. Дакѣ Servilѣ Тхлліѣ арѣ fi трѣitѣ дѣпѣ finitѣлѣ ресвелелорѣ пѣниче, арѣ fi трѣvitѣ сѣ пѣпѣ ченсѣлѣ ѣn арѣintѣ ѣn локѣ de араѣтѣ, ѣn ачeastѣ cantitate; ѣи дакѣ арѣ fi трѣitѣ пре ѣмпѣлѣ лѣи Іхліѣ Cesare, арѣ fi трѣvitѣ сѣ лѣ пѣпѣ ѣn азрѣ. ѣи сѣ zikѣ „кѣ зѣнѣ четѣѣianѣ romanѣ de класsea I debe сѣ posseadeѣ 100,000 либре de азрѣ“.

VII. Prin ѣмпѣлѣirea металелорѣ. преѣioase, трѣѣи de nechesse сѣ se svie преѣѣлѣ араѣеѣ, алѣ вѣкателорѣ, ѣи алѣ vitелорѣ. Militariѣлѣ нѣ mai пѣтѣ сѣ se аѣiѣнѣгѣ кѣ 10 denariѣ de арѣintѣ пре лѣпѣ ѣи кѣ 120 пре анѣѣ. Іхліѣ Cesare фѣкѣ о dispнseѣiѣne покѣ ѣn respектѣлѣ ачeasta. Елѣ ordѣnѣ pentрѣ зѣнѣ леѣionariѣ 9 denariѣ de азрѣ пре анѣѣ, kari сѣ ѣ se нѣмере ѣn трѣѣ pate (tria stipendia), pentрѣ fie—kape 4 лѣni кѣте 3 denariѣ de азрѣ, prin зрѣmare пре лѣпѣ $\frac{3}{4}$ denariѣ de азрѣ, saѣ 18 $\frac{3}{4}$ denariѣ de арѣintѣ, saѣ 75 sesterѣѣ, saѣ 300 assari, аѣа ѣнкѣтѣ акѣтѣ леѣionariѣлѣ кѣпѣта 10 assari пре zi. Suetoniѣ нѣмеште дѣпликаре de stipendiѣ ачeastѣ dispнseѣiѣne, ѣn компѣрѣѣiѣne кѣ чеа de mai ѣnainte **). Se ѣncелеѣе кѣ дѣкторѣи кѣпѣтарѣ ѣndoitѣ, кѣларѣи ѣntreitѣ, ѣи трѣiѣnѣи ѣntreizeѣitѣ. Кѣ toate ачeastea, militariѣ нѣ se мѣлѣѣшѣрѣ. Ла moартеа лѣи Octavianѣ se револ-

ларѣ леѣiѣnѣle ѣn Pannonia din каѣssa stѣnendiѣлѣ, черѣndѣ ка сѣ ли se dea зѣнѣ denariѣ de арѣintѣ пре zi, ѣи сѣ ли se редѣкѣ ѣмпѣлѣ de serviѣiѣ ла 16 anni ***). Тѣберѣ нѣ se ѣндѣплекѣ ла ачeaste concessiѣnѣ, дарѣ Domitianѣ авѣndѣ nechesitate de дѣнѣи, mai адаsse о патѣ de 3 denariѣ de азрѣ пре анѣѣ ****), ва сѣ zikѣ фѣкѣ militariѣлѣ 12 denariѣ de азрѣ пре анѣѣ, ѣи prin зрѣmare пре лѣпѣ 1 denariѣ de азрѣ, saѣ 25 denariѣ de арѣintѣ kari faѣѣ 100 sesterѣѣ. Унсѣ denariѣ de kari ворѣimѣ аѣѣ, нѣ mai era de мѣрѣmea denariilorѣ репѣѣlikani; ѣмперѣторѣи mikѣшорассерѣ moneta кѣ ѣнчѣлѣ, atѣтѣ чеа de азрѣ кѣтѣ ѣи чеа de арѣintѣ. Domitianѣ вѣтѣ 45 denariѣ de азрѣ din зѣпѣ либрѣ romanѣ, (ва сѣ zikѣ ѣи фѣкѣ de кѣте doi галѣini moderni ѣи че-ва mai мѣлѣтѣ), ѣи 96 denariѣ de арѣintѣ din зѣпѣ либрѣ de арѣintѣ (ва сѣ zikѣ ѣи фѣкѣ апроане de кѣте 17 $\frac{1}{2}$ крѣѣiariѣ konvensional, кѣ 2 $\frac{1}{2}$ крѣѣiariѣ mai miѣѣ de кѣтѣ чеѣ репѣѣlikani; аѣа ѣнкѣтѣ 96 denariѣ imperiali faѣѣ нѣmai 84 denariѣ репѣѣlikani). Ачeastѣ sistemѣ monetarѣ ремаse ѣn viгоаре mai пѣпѣ пре ѣмпѣлѣ лѣи Diokletianѣ. Компѣтѣлѣ ordinarѣѣ de а нѣмерѣ 25 denariѣ de арѣintѣ saѣ 100 sesterѣѣ pentрѣ зѣнѣ denariѣ de азрѣ, ѣнкѣ se ѣinѣ. Репортѣлѣ азрѣлѣ кѣтрѣ арѣintѣ ѣнкѣ stete totѣ ла 1: 12. Уn respектѣлѣ вѣкателорѣ ремасерѣ totѣ преѣкѣрѣle de mai ѣnainte; авѣndanѣѣ чеа mare de азрѣ ѣи de арѣintѣ ле ѣinea пре зѣнѣ gradѣ ѣnпалѣтѣ, адѣчереа вѣкателорѣ ѣn Italia нѣ fe аѣа de зшоарѣ ка адѣчереа металелорѣ преѣioase.—Ачeasta era стареа лѣккрѣрилорѣ ѣn ѣмперѣлѣ romanѣ, кѣндѣ Traianѣ пре ла анѣѣлѣ Romoѣ 859 (а. Хр. 106), свѣпѣse Dacia ѣи о преѣкѣ ѣn провинѣѣ romanѣ, ѣи адаsse ѣntр'insa о непѣмератѣ мѣлѣime de колонѣи, прекѣтѣ не spune Ехтронѣѣ.

*) Unde factum, ut auro abundaret, ternisque millibus nummorum in libras promercale per Italiam provinciasque divideret. Suetonius in Iulio Caesare, 54.

**) Legionibus stipendium in pertetuum duplicativ. Frumentum quoties copia esset, etiam sine modo mensuraque praebuit, ac singula interdum mancipia et praedia dedit. Suetonius in Iulio Caesare, 26.

***) Ut singulos denarius mererent; sextusdecimus stipendii annus finem militiae adferret. Tacitus Annal. I. 17.

****) Addidit et quartum stipendium militi, anreos ternos. Suetonius in Domitiano, 7.

Комѣникаѣиѣи сѣientifѣе miѣѣ.

Обсерѣаѣiѣnѣle meteorologicѣе ла Бѣксреѣntѣ de ла 16—22 Aprilie.

Temperatѣра дѣпѣ termometrѣ лѣи Reaumurѣ, ѣn зѣмѣрѣ.

	Dim. ла ora 6,	d. a. ла ora 4,	seara ла ora 10.
Ла 16	12	12	10,4
Ла 17	9	14	12
Ла 18	13	15	12
Ла 19	11,8	18,5	15
Ла 20	12,2	20	15

	Dim. ла ora 6,	d. a. ла ora 4,	seara ла ora 10.
Ла 21	10	18	15
Ла 22	11,8	17	14
Temperatѣра de mizлок	11,4	16,3	13,3

Барометрѣ а вариатѣ ѣntре 326 ѣи 327 linie de Parisѣ.
Доѣ зѣле а плоатѣ.

Тѣпѣрѣтѣ ѣn Типография Колеѣѣилѣ Sf. Sava.